

OBSERWATORIUM PROCESÓW MIEJSKICH I METROPOLITALNYCH

Kontekst:

Konurbacja górnośląska jest jednym z największych polskich obszarów wielkomiejskich, gdzie **procesy metropolizacji postępują najdynamiczniej**. Świadczyć o tym może stopniowe włączanie się tego obszaru w sieć europejskich metropolii, czego efektywnymi wskaźnikami mogą być: dynamiczny **wzrost ruchu pasażerskiego** na lotnisku Katowice Pyrzowice (z 260 tys przed rokiem 2004 do ponad 3 mln w 2015 roku), napływ zagranicznych inwestorów w związku z wysokimi ocenami **atrakcyjności inwestycyjnej**, wzrost **potencjału innowacyjnego**, czemu towarzyszą powstające licznie **klastry i parki naukowo-technologiczne**, inwestycje **o znaczeniu metropolitalnym** (NOSPR, MCK, Muzeum Śląskie). To jedynie wycinek długiej listy czynników przekładających się na **rozwój funkcji metropolitalnych** Górnośląskiego obszaru metropolitalnego, którego zewnętrzne oddziaływanie nieustannie rośnie, o czym może świadczyć wejście Katowic, stolicy konurbacji, do wąskiego grona **globalnej sieci miast kreatywnych UNESCO** w dziedzinie muzyki.

Postępującej konsolidacji funkcjonalnej Górnośląskiego obszaru metropolitalnego towarzyszy utrzymująca się **fragmentaryzacja instytucjonalna** powodująca, że obszar ten jest zarządzany przez kilkanaście działających niezależnie od siebie jednostek samorządowych tego samego szczebla. Powyższy układ terytorialno-administracyjny nie sprzyja **zintegrowanemu zarządzaniu, optymalizacji wydatków inwestycyjnych, efektywnej promocji zewnętrznej oraz zrównoważonemu rozwojowi terytorialnemu**.

Mimo kolejnych nieudanych prób stworzenia **umocowanej ustawowo jednostki zarządzania Górnośląskim obszarem metropolitalnym**, lata dyskusji i debat doprowadziły do względnego konsensu, którego symptomy dostrzegalne są zarówno na poziomie centralnym, jak i pośród bezpośrednio zainteresowanych jednostek samorządowych, co do konieczności ostatecznego rozwiązania tego problemu. Można zatem oczekiwać, że w ciągu najbliższych 2 lat Górnośląski obszar metropolitalny zyska **instytucjonalną emanację**, która będzie dysponowała **realnymi narzędziami i środkami oddziaływania** na swoim terytorium.

Rolą świata nauki, a w szczególności Uniwersytetu jest służenie społeczeństwu, w tym władzy publicznej poprzez **dostarczanie rzetelnej wiedzy pozwalającej na kreowanie i realizowanie efektywnych polityk publicznych**. Uniwersytet Śląski wypełnia tę rolę od początku swego

istnienia, starając się aktywnie reagować i antycypować nadchodzące zmiany. Mając poczucie tej misji Uniwersytet Śląski powołał w ramach swoich struktur **OBSERWATORIUM PROCESÓW MIEJSKICH I METROPOLITALNYCH**, którego prace przyczynią się do dynamicznego, a jednocześnie zrównoważonego rozwoju Górnośląskiego obszaru metropolitalnego. Trudno bowiem sobie wyobrazić zarządzanie tak złożonym i zróżnicowanym organizmem miejskim, bez dostępu do **rzetelnych danych, badań i wiedzy w zakresie procesów występujących w skali ponad miejskiej i metropolitalnej.**

Forma organizacyjna:

Inicjatywa została utworzona przy Uniwersytecie Śląskim i jest przez niego koordynowana. Do współpracy zaproszone będą inne uczelnie i jednostki naukowe, gospodarcze etc. Przy Obserwatorium funkcjonować będzie Rada Programowa składająca się z przedstawicieli JST, NGO i środowisk gospodarczych.

Zadania:

1. Oferowanie usług eksperckich na zamówienie JST;
2. Analiza procesów SMART-CITY;
3. Gromadzenie informacji i poszerzanie wiedzy w zakresie zachodzących na obszarze konurbacji śląskiej procesów, ze szczególnym uwzględnieniem procesów społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych;
4. Podejmowanie badań związanych z procesami metropolizacyjnymi, o jakich mowa w punkcie 3 oraz tych wynikających z bezpośredniego zapotrzebowania zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego;
5. Popularyzowanie wiedzy w zakresie badanych procesów i zjawisk w społeczeństwie ze szczególnym uwzględnieniem środowiska naukowego oraz miejskich, regionalnych i państwowych struktur instytucjonalnych;
6. Wzbogacanie debaty publicznej w zakresie wyzwań, szans i zagrożeń stojących przed śląską konurbacją, w perspektywie jej zrównoważonego rozwoju;
7. Tworzenie płaszczyzny wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy osobami i instytucjami zainteresowanymi problematyką śląskiej konurbacji;
8. Organizowanie spotkań, prelekcji, i.in.;
9. Prowadzenie działalności wydawniczej;
10. Współpraca z wszelkimi osobami i instytucjami, które mogą przyczynić się do realizacji celów Obserwatorium;
11. Wspieranie działań innych podmiotów sprzyjających realizacji celów Obserwatorium.

Analizy i badania:

Jednym z pierwszych działań Obserwatorium będzie zbadanie **potrzeb i luk w wiedzy jednostek samorządowych i innych podmiotów** (GZM, KZK GOP, Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego, itd.) działających na terenie Górnośląskiego obszaru metropolitalnego. **Dokonanie inwentaryzacji potrzeb i deficytów wiedzy** pozwoli na zdefiniowanie priorytetowych projektów badawczych, które zespół Obserwatorium powinien przeprowadzić w pierwszej kolejności.

Przykładowe problemy badawcze stanowiące przedmiot prac Obserwatorium:

- potrzeby JST w zakresie usług podmiotów eksperckich,
- wyzwania i kierunki rozwoju Górnośląskiego obszaru metropolitalnego (GOM),
- ruch wahadłowy ze szczególnym uwzględnieniem dojazdów do pracy na terenie GOM,
- diagnoza metropolitalnego współrzędzenia na terenie GOM. Zaangażowanie środowisk gospodarczych, organizacji pozarządowych, jednostek badawczych w kształtowanie polityk metropolitalnych,
- spójność społeczna i terytorialna w kontekście zrównoważonego rozwoju w GOM,
- opinie mieszkańców na temat procesu integracji GOM, jego funkcjonowania w perspektywie kształtowania się tożsamości metropolitalnej .

Analizy i badania sektorowe, m.in.:

- Transport publiczny w GOM;
- Turystyka – baza i potencjał rozwojowy w GOM;
- Usługi komunalne w perspektywie ich integracji w obrębie metropolitalnych centrów usług wspólnych;
- Gospodarka i jej potencjał w GOM;
- Sektor edukacji, kształcenia zawodowego i ustawicznego w GOM;
- Rynek pracy i jego trendy w GOM;
- Sytuacja demograficzna GOM – stan i prognozy;
- Infrastruktura i usługi w zakresie służby zdrowia i pomocy socjalnej;
- Zasoby naturalne i bogactwo przyrodnicze GOM.